

Sivilombudsmannen
Postboks 3, Sentrum
0101 OSLO

U.off § 13 offl.

Deres ref:

Vår ref:
201222664-20

Dato:
24.11.2015

RAPPORT FRA SIVILOMBUDSMANNENS FOREBYGGINGSENHETS BESØK I TRONDHEIM FENGSEL 17.-19. MARS 2015.

TILSVAR FRA TRONDHEIM FENGSEL.

Det vises til mottatt e-post fra Sivilombudsmannens forebyggingsenhet av 23.6.2015, vedlagt besøksrapport fra enhetens besøk ved Trondheim fengsel i tidsrommet 17. - 19.3.2015.

Trondheim fengsel tar Sivilombudsmannens rapport til etterretning, og vil, så langt det er praktisk mulig, endre rutiner og praksis slik at anbefalingene i rapporten blir fulgt.

Vi ønsker å komme med merknader til noen av anbefalingene. Det henvises til rapportens hovedpunkt 5. Funn og anbefalinger.

5.1.1 Bruk av sikkerhetscelle.

Trondheim fengsel er enig i at svikt i dokumentføringen og manglende vedtak er alvorlig i forhold til den innsattes rettssikkerhet, og har derfor iverksatt tiltak for å få dette i tråd med gjeldende lovverk. Dette arbeidet ble startet før forebyggingsenhetens besøk, og innbefatter detaljerte gjennomganger med de som skal skrive vedtakene, med etterfølgende kontroll. Vi mener formalitetene rundt dette nå er på plass.

Vurdering av lempeligere tiltak gjøres, men vi ser svakheten i at disse vurderingene ikke er godt nok beskrevet i vedtakene. Dog er det slik i et fengsel med høyt sikkerhetsnivå at når det oppstår situasjoner som aktualiserer bruk av sikkerhetscelle, så er ikke alternativene lette å finne.

Kriminalomsorgen vil poengtere viktigheten av en grundig visitasjon før den innsatte, som oftest er i en ustabil sinnstilstand, settes på sikkerhetscelle. Før visitasjonen gjennomføres, utføres det en individuell sikkerhetsvurdering i forhold til hvordan visiteringen skal gjennomføres. Slik visitasjon vil måtte innebære at den innsatte må kle av seg – strippestripping. Om dette skal skje helt til naken kropp inngår i sikkerhetsvurderingen. Man vil i fengselet alltid tilstrebe at dette skjer på en så skånsom måte som mulig. Etter visitasjonen gjøres det en ny, individuell vurdering om den innsatte skal få med seg egne klær på sikkerhetscella eller om han/hun skal få utlevert klær fra fengselet. Etter forebyggingsenhetens besøk til Trondheim fengsel har fengselet gått til innkjøp

av spesialplagg til bruk i sikkerhetscelle. Dette er frakker/kjortler i flamme- og rivebestandig materiale, laget for formålet.

5.1.2 Bruk av sikkerhetsseng.

Trondheim fengsel vil vise til at den gjennomgang av rutinene som er foretatt omkring bruken av sikkerhetscelle også har omfattet bruk av sikkerhetsseng, og at man etter forebyggingsenhetens besøk har etablert bedre rutiner for dette.

5.1.3 Utelukkelse fra felleskapet.

Trondheim fengsel jobber løpende med å innskjerpe rutinene omkring dokumentasjon i forbindelse med utelukkelsesvedtak. Dette gjelder både at det skal fattes formelle vedtak, og innholdet i disse, herunder at det fremkommer tydelig hvilke andre mindre inngripende tiltak som er prøvd. Vi vil likevel bemerke at i en travel hverdag hvor det kan skje mye i løpet av kort tid, kan det fra tid til annen forekomme at vedtakene må komme i etterkant av at tiltak er iverksatt.

Statistikk og oversikt over utelukkelse føres i Kompis KIA, hvor det enkelt kan hentes ut rapporter.

5.2 Aktivisering

Trondheim fengsel har stort fokus på aktivisering av innsatte, og arbeider kontinuerlig, sammen med alle importerte tjenester, med å høyne antall innsatte som kan tilbys en eller annen form for aktivitet eller opplæring.

Vi er inne i en treårig satsning på arbeidsdrift i fengslene, og Trondheim fengsel tar dette på alvor, i den hensikt å høyne aktivitetsnivået, og høyne kompetansen til ansatte i arbeidsdriften.

Det nevnes at vi snart er halvveis i et prosjektarbeid, ”Nermarka 2016”, som er et samarbeid mellom Trondheim fengsel, Charlottenlund Vgs og fylkesmannen i Hordaland. Hensikten er å gjennomgå de ressurser vi faktisk har, personell-, lokalitets- og kompetansemessig, for å se i hvilken grad vi utnytter disse. Videre skal det foreslås tiltak for å bedre utnyttelsen av ressursene og høyne graden av aktivitet blant de innsatte. Dette arbeidet har allerede gitt resultater i form av større fleksibilitet blant arbeidsdrift og skole. Det vil si at man i større grad enn tidligere forsøker å gi tilbud tilpasset de forutsetninger innsatte har, i stedet for å lete etter innsatte som kan nyttiggjøre seg eksisterende tilbud.

Det henvises i rapporten fra Forebyggingsenheten til en aktiviseringsprosent på ca. 60. Dette gjelder de som har mer enn 8 timer pr. døgn i aktivitet utenfor celle. Det er da ikke slik at alle andre kun har 1 time luft. De kan ha alt fra 1 – 7 timer aktivisering utenfor celle. Vi har ikke gode registreringsrutiner for dette, men dette har blitt tatt tak i.

5.3. Beskyttelsestiltak.

5.3.1 Tilstedeværelse av fengselsbetjenter og trygghet i fellesskapsavdelingene.

Fengslet tar til etterretning det som er meddelt forebyggingsenheten. Vi forstår de innsattes behov for trygghet i fellesskapsavdelingene, og har fokus på tilstedeværelse av fengselsbetjenter i fellesskap.

Som arbeidsgiver har vi også et ansvar for de ansattes sikkerhet, og dette er et moment som også bør vektlegges i vurderingene.

Fengselsbetjentene ved E-seksjonen har en rekke faste gjøremål, og med den bemanning våre rammevilkår tillater, blir ikke tilstedeværelsen i fellesskap optimal.

Som det pekes på i rapporten gjør ikke gammel bygningsmasse med store fellesskapsavdelinger situasjonen lettere.

Trondheim fengsel har i lang tid hatt fokus på de ansattes holdninger, og har arbeidet målbevisst med dette. Vi har også et apparat for håndtering av konkrete meldinger knyttet til bestemte ansatte, eller ansatte ved enkelte avdelinger, dersom dette skulle komme.

Trondheim fengsel har implementert kriminalomsorgens virksomhetsstrategi 2014 - 2018, og bruker denne som et verktøy i så mange sammenhenger som mulig. Særlig settes fokus på de fire nedfeldte verdiene, åpenhet, respekt, profesjonalitet og engasjement.

5.3.2 Mottaksrutiner og kontaktbetjentarbeid

Trondheim fengsel jobber med å bedre sine rutiner på dette punktet i tråd med Forebyggingsenhetens anbefalinger. Vi har fokus på å gjøre våre mottaksrutiner så gode som mulig for å identifisere spesielle behov og å avdekke eventuell risiko for selvskading, selvmord, trusler og andre forhold av sikkerhetsmessig karakter.

Spørsmål knyttet til psykisk helse og selvmordsrisiko er nå tatt inn i våre maler for innkomstsamtale og kartlegging.

5.4 Tilgang til helsetjenester

Trondheim fengsel har etablert et lokalt avvikssystem for framstillinger til spesialisthelsetjeneste som blir avlyst. Det er opprettet en protokoll hvor avlyste avtaler registreres med innsattes navn, dato og tidspunkt, og årsak til avlysning. Det er svært få avtaler som avlyses fra fengslets side. Når det skjer skyldes det enten mangel på kapasitet til framstilling, eller at innsatte ombestemmer seg og ikke vil dra. Når politiet avlyser avtaler for varetektsinnsatte, blir fengslet orientert om årsaken pr. telefon, og dette føres inn i nevnte protokoll.

Trondheim fengsel og fengselshelsetjenesten har i tillegg månedlige samarbeidsmøter på ledelsesnivå, og status vedrørende denne problematikken blir ettergått også i disse møtene.

5.5. Soningsforhold for utsatte grupper.

5.5.1 Soningsforhold for kvinner.

Trondheim fengsel ble i april 2014 klaget inn for Likestillings- og diskrimineringsombudet av kvinnelige innsatte i Trondheim fengsel. Klagen gikk ut på at kvinnene ble diskriminert ved at de ikke ble tilbudt likeverdige soningsforhold som menn.

Det ble anført at de ikke fikk bruke stor luftegård, de fikk ikke samme kultur- og aktivitetstilbud som menn, de fikk ikke samme rusmestringstilbud, og de ble nektet i sone ved avd. Modulen.

Etter en lang og grundig saksbehandling ble denne saken avsluttet i april 2015. LDO konkluderte med at Trondheim fengsel ikke hadde handlet i strid med likestillingsloven ved at kvinnene ble nektet å sone ved avd. Modulen, og man hadde heller ikke gitt kvinnene et dårligere kultur- og aktivitetstilbud enn menn.

Fengslet hadde brutt likestillingsloven ved at kvinnene ikke fikk bruke stor luftegård, og ved at de ikke fikk samme rusmestringstilbud som menn som sonet ved avd. Modulen.

Saken er avsluttet ved en minnelig løsning. Kvinnene får nå tilgang til stor luftegård, og i samarbeid med Stavne AK gis kvinnene et rusmestringstilbud på linje med det som gis til menn som soner ved avd. Modulen tilbys. Tilbudet gis ved kvinneavdelingen.

5.5.2 Soningsforhold for utenlandske innsatte.

Trondheim fengsel jobber løpende med å bedre sin kompetanse og sine rutiner på dette punktet i tråd med Forebyggingsenhetens anbefalinger.

5.5.3 Soningsforhold for personer med nedsatt funksjonsevne.

Trondheim fengsel har registrert Sivilombudsmannens anbefaling om at personer med nedsatt funksjonsevne bør sikres mulighet for fellesskap der de er.

I den bygningsmasse man rår over, og sett hen til aktuell funksjonshemming, er dette ikke praktisk gjennomførbart.

Rutinene for renhold av HC-celler har blitt endret. Dette gjennomføres nå daglig av profesjonelle renholdere.

5.6 Forvaringsavdelingen.

Trondheim fengsel ser at det refereres til uttalelser fra innsatte.

Anbefalingen fra Sivilombudsmannen sier at fengslet bør sikre at forvaringsavdelingen legger til rette for forvaringsdømtes mulighet til endring.

Dersom man med dette mener at fengslet ikke legger til rette som man skal, si er vi ikke enig i dette, og vi kunne godt sett for oss en konkretisering.

Et viktig punkt for i lykkes i endringsarbeidet er medvirkning fra den domfældte.

5.7 Bygningsmessige forhold

Trondheim fengsel deler Forebyggingsenhetens syn på de bygningsmessige forhold i fengslet. Særlig er det en utfordring at de aller fleste cellene er uten toalett og dusj.

Trondheim fengsel har påpekt dette tjenestevei internt i kriminalomsorgen en rekke ganger.

Det pågår arbeid på flere nivå, direktoratsnivå, departementsnivå og i Statsbygg, noe som formentlig vil bedre de bygningsmessige forholdene i Trondheim fengsel på sikt.

Man avventer en ny stortingsmelding om kapasitet i kriminalomsorgen, det foregår en mulighetsstudie i regi av Statsbygg, og det arbeides med en plan for reovering av seksjon A, den seksjonen som er i dårligst forfatning.

Trondheim fengsel avventer resultatene av disse arbeidene, og eventuelle beslutninger/bevilgninger fra overordnet nivå.

5.8 Besøk.

Sivilombudsmannens anbefaling om at fengslet bør sikre at hensynet til innsattes barn under besøk bør ivaretas på en måte som er i overenstemmelse med barnets beste, leses som en anbefaling om å fortsette å gjøre det vi allerede gjør.

Ordningen med barneansvarlig i fengslet ble innført for mer enn et år siden, og siden da har det vært særlig fokus på å legge til rette for innsattes barn, under besøk, og i andre sammenhenger.

Følgende nevnes:

- Det gjennomføres besøk i fengslet før far skal inn til soning, barn og far sammen, slik at barnet kan få se hvor far skal bo.
- Man har tatt i bruk biblioteket som besøksrom for far og barn. Utvidet besøkstid med barneansvarlig til stede.
- Besøksleilighetene ved avd. Leira brukes i større grad ved besøk langveis fra.
- Det gjennomføres i økende antall skype-samtaler mellom utenlandske innsatte og deres barn i hjemlandet.
- Det er laget en ny billedmappe, Trondheim fengsel i bilder, tilpasset barn.

- Det er opprettet en barnerssursgruppe som har fokus på å legge best mulig til rette for innsattes barn.

5.9 Røykeforbud.

Trondheim fengsel har helt siden røyksforbud innendørs ble innført vært klar på at hjemmelsgrunnlaget er til stede.

Vi oppfatter at Sivilombudsmannen er enig i dette.

Med hilsen

Egil Gabrielsen

Fengselsleder

Dette brevet er godkjent elektronisk i kriminalomsorgen og har derfor ingen signatur.